

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยและดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อทำการศึกษาและสำรวจศักยภาพ ข้อจำกัด ของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนที่เหมาะสมที่จะนำมาจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2. เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านวังอ้อ 3. เพื่อเสนอแนะรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้แก่ชุมชนที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่คล้ายคลึงกับชุมชนบ้านวังอ้อ 4. เพื่อสร้างให้ชุมชนนักท่องเที่ยว มีจิตสำนึกในการดูแลทรัพยากรป่า 5. เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอนแนะ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยทำการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องในฐานะผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญจำนวน 15 คน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ ยังมีการเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการสำรวจพื้นที่ การศึกษาดูงานและการทดลองปฏิบัติของคณะผู้วิจัย จำนวน 42 คน

ผลการศึกษาและดำเนินกิจกรรมพบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจุดหลักคือป่าชุมชนดงใหญ่ บ้านวังอ้อซึ่งมีลักษณะอุดมสมบูรณ์จากการร่วมกันดูแลของชุมชน มีศักยภาพในระดับปานกลาง แต่จุดเด่นอยู่ที่ประวัติความเป็นมา จากป่าที่ถูกทำลาย แล้วกลับฟื้นคืนสภาพที่อุดมสมบูรณ์จากความเข้มแข็งของชาวบ้าน ที่ช่วยกันดูแลรักษาและสำนึกของความเป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน รูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ ความเข้าใจ การสร้างจิตสำนึกของชุมชนและนักท่องเที่ยว โดยใช้การบรรยาย โดย ชุมชน เยาวชนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ มี 2 รูปแบบ คือ แบบเข้ามา เย็นกลับ และแบบพักค้างแรม มี 7 ฐานความรู้ คือ ฐานแผนที่ ฐานอนุรักษ์ไม้ป่า ฐานสมุนไพร ฐานทำลาย ฐานอนุรักษ์ ฐานถาวรวัลย์ ฐานลำเซบาย หลังจากทดลองเปิดการท่องเที่ยวพบว่ามียกท่องเที่ยวที่เป็นทั้งองค์กร ชุมชนชาวบ้านในจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดใกล้เคียงได้มาท่องเที่ยว ศึกษาดูงานมากถึง 29 คณะในระยะ เวลา 4 เดือน รายได้ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นรายได้ทางอ้อม ซึ่งได้มาจากการซื้อสินค้ามากกว่าอัตราค่าบริการ ความภาคภูมิใจสูงสุดของชุมชนบ้านวังอ้อในการเปิดการท่องเที่ยวคือ การได้รับการยอมรับ ยกย่อง ชื่นชมจาก ชาวบ้าน องค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีรายการโทรทัศน์หลายช่องลงมาถ่ายทำรายการ รวมทั้งมีหมู่บ้านไม่น้อย กว่า 2 หมู่บ้านนำรูปแบบการท่องเที่ยวจากการได้มาศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ลงไปใช้ในหมู่บ้านของตัวเอง

ปัญหาอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นความไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของการเปิดพื้นที่ป่าอนุรักษ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านวังอ้อที่ต้องการเปิดป่าเพื่อสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างจิตสำนึกให้คนดูแลหวงแหนทรัพยากรป่า มากกว่ารายได้ที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยตรงซึ่งจะสวนทางกับแนวคิดของการทำธุรกิจซึ่งนึกถึงค่าตอบแทนว่าคุ้มค่าหรือไม่ และสินค้าชุมชนซึ่งมีปริมาณไม่มากเนื่องจากชุมชนบ้านวังอ้อเป็นชุมชนที่มีการทำการเกษตรตลอดทั้งปีจึงไม่มีช่วงว่างงาน

คณะผู้วิจัยได้เสนอแนะให้กลุ่มผู้ดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวต้องเน้นย้ำให้นักท่องเที่ยวรู้ถึง วัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับองค์กรชุมชนต่าง ๆ ที่ไม่ไกลจาก

หมู่บ้านที่มีสินค้าชุมชนหลากหลาย นำมาวางจำหน่ายซึ่งจะเป็นรายได้ทางอ้อมของเครือข่ายป่าชุมชนบ้านวังอ้อ
และการทำให้เกิดความเชื่ออาทรดูแลซึ่งกันและกันของชาวบ้านในหมู่บ้านต่าง ๆ ต่อไป